

УДК 796.323.2(477)

Дар'я Володимирівна Казначеева,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
кримінального права і кримінології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Основні види злочинів, що вчиняються із застосуванням криптовалют

На сьогодні цифрові технології стали невід'ємною частиною життя сучасної людини, розвиток технологій відбувається настільки стрімко, що право не завжди встигає оперативно реагувати на появу нових предметів, інвестиційних інструментів, технологічних рішень. Подібна ситуація склалася і з криптовалютами, коли криптовалюти об'єктивно існують, але їх правове визначення та регулювання відсутні.

Криптовалюти – децентралізовані конвертовані цифрові валюти, засновані на математичних принципах, які генеруються і управляються автоматично за допомогою програмного забезпечення. Паралельно з впровадженням криптовалют широке поширення отримала і технологія блокчейн. Термін «криптовалюта» нарівні з поняттями електронної валюти виник в 2009 році, разом з появою революційної криптовалюти «біткоїн». Виникнення біткоіну сприяло появі і інших криптовалют. З 2013 року до криптовалют виникає широкий суспільний інтерес, а їх вартість починає зростати, виникають абсолютно нові незалежні валюти, які характеризуються індивідуальними риси й особливостями. На даний час відомо про більш ніж 1880 криптовалют, і цей список щодня зростає [1].

Українське законодавство жодним чином не регулює питання обігу, зберігання, володіння, використання та проведення операцій за допомогою криптовалют, наслідком чого є незахищеність власників криптовалют та їхніх майнових прав.

В даний час популярність цифрових активів як об'єкта комплексних наукових досліджень обумовлена сукупністю економічних і технічних якостей технології розподілених реєстрів: безповоротність проведених операцій (транзакцій), відмова від централізованого зберігання даних на серверах і, як наслідок, набагато менша вразливість даних, можливість укладення і ведення смарт-контрактів безпосередньо між сторонами за відсутності посередників, можливість цілодобового функціонування системи, низька

ціна транзакцій тощо. Але ці та інші переваги нової технології не можуть бути в повному обсязі оцінені через відсутність правового статусу як у самого блокчейна, так і у його продуктів. Вимушений правовий вакуум призводить до збільшення числа ризиків їх використання. Так Національний банк України відстежує розвиток та використання нових платіжних послуг, беручи до уваги принцип співмірності, і вважає, що нові учасники повинні мати шанс виходу на ринок, проте на першому місці повинна бути забезпечена безпека платежів. Разом із центральними банками країн ЄС. Національний банк України застерігає банки, платіжні організації, учасників платіжних систем та власників віртуальних валют щодо наявних ризиків і потенційних загроз їх використання. Також Національний банк України попереджає, що не несе відповідальності за можливі ризики і втрати, пов'язані з використанням віртуальних валют у розрахункових операціях [2].

Вперше на ризики використання продуктів технології блокчейн звернув увагу Європол. У своєму звіті за 2015 року він проаналізував тренди обороту криптовалюти і зробив висновок, що найбільшу популярність нові фінансові інструменти набувають в кримінальній сфері (корупційні злочини, торгівля наркотиками, психоактивними речовинами і порнографією). Найчастіше криптовалюта використовується в нелегальному Інтернеті (даркнеті) при покупці вилучених з обороту предметів та речовин. У 2018–2019 роках зросла кількість протиправних діянь, при вчиненні яких використовуються криптовалюти, але, як і раніше, використання цифрових грошей як засобу розрахунків на тіньових інтернет-ринках знаходиться на першому місці [3, с. 149–150].

Можна виділити три основні сектори кріптозлочинності:

- незаконний збут психоактивних речовин (наркотичних засобів, психотропних речовин тощо), інших заборонених товарів, контенту або послуг;
- відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом з використанням нової цифрової валюти;
- незаконне заволодіння самою криптовалютою.

На сьогодні, використовуючи криптовалюти, можна придбати широкий спектр нелегальних товарів і послуг. Віртуальні гроші використовуються в порноіндустрії, у сфері незаконного обігу персональних даних, в торгівлі підробленими документами, нелегальними ліками, і навіть криптовалютою оплачують замовні вбивства. Але при цьому найпоширенішим сегментом незаконного застосування криптовалюти залишається незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних

речовин (80% загального обсягу ринку нелегальних товарів).

Першим вдалим досвідом виявлення нелегальної торгівлі з використанням криптовалюти була справа Silk Road. На цьому нелегальному інтернет-ринку збувалось більше 10 тис. різновидів нелегальних товарів, а загальний річний обіг перевищував 17 млн. дол. Масштаби наркоторгівлі в Інтернеті із використанням криптовалюти продовжують зростати великими темпами [4].

З іншого боку, новим і популярним способом легалізації кримінальних доходів є їх відмивання через сайти азартних ігор. Саме через ці сервіси відмивається близько трьох чвертей всіх брудних віртуальних грошей. Згідно з даними Trend Micro, злочинці все частіше стали використовувати ігрову валюту як спосіб зберігання вартості криптовалюти. Для цього купується валюта найбільш популярних віртуальних ігор. Вона продається за криптовалюту, а потім на спеціальних сервісах конвертації обмінюється у фіатну валюту [5].

Таким чином варто підкреслити, що на сьогодні простежується негативна тенденція зростання кількості та видів злочинів, що вчиняються з використанням криптовалюти, або направлені на незаконне заволодіння самою крипто валютою. Сучасна кріпозлочинність демонструє негативну якісну і кількісну трансформацію на фоні очевидної потреби у законодавчому закріпленні та визначенні правового статусу криптовалют, інших цифрових продуктів блокчейну в Україні, а також розроблення єдиних стандартів попередження такого роду злочинів.

Список бібліографічних посилань

1. Електронний ресурс URL: <https://ua.investing.com/crypto/currencies> (дата звернення: 14.10.2019).
2. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні // Національний банк України : офіц. сайт. 30.11.2017. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59735329 (дата звернення: 14.10.2019).
3. Сидоренко Э. Л. Криминологические риски оборота криптовалюты. *Экономика. Налоги. Право*. 2017. Т. 10, № 6. С. 147–155.
4. Гладкова Є. О. Стратегія й тактика протидії наркозлочинності. Харків, 2019. 415 с.
5. Ларина Е. Криптовалюта: свет и тени. *Наш современник*. 2018. № 8. С. 214–224.

Одержано 30.10.2019